

family in different life cycles and possible problems and needs that it will encounter.

Key Words: *Family, family life cycle, developmental differences*

AİLE YAŞAM DÖNGÜSÜ ve GELİŞİMSEL FARKLILIKLAR

Family Life-Cycle and Developmental Differences

Gülsüm ÇAMUR DUYAN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek-
kokulu Araştırma Görevlisi

ÖZET

Bilindiği gibi aile toplumsal yaşamda vazgeçilmez sosyal kurumlardandır. Her ailenin geçirdiği çeşitli yaşam döngüleri, döngülere ait ailenin yerine getirmesi gereken rol ve işlevler vardır. Bu çalışma aile yaşam döngüsü, ailede meydana gelen gelişimsel farklılıklar ve farklı yaşam döngülerinde ailenin görevlerinin ve ailenin yaşayacağı olası sorun ve ihtiyaçların neler olduğu üzerinde odaklanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: *Aile, aile yaşam döngüsü, gelişimsel farklılıklar.*

SUMMARY

As it is known, family is among the sine qua non social institutions in social life. Each family has various life cycles, and roles and functions stemming from those cycles it is supposed to fulfill. This study focuses on family life cycle, developmental differences emerging in the family, and the tasks of the

GİRİŞ

Aile yaşam döngüsü bir ailenin geçirdiği tüm gelişimsel aşamaları, yaşam olaylarını ifade etmektedir. Tıpkı bireyler gibi ailenin de bir yaşam evresi ve gelişimi vardır. Goldenberg ve Goldenberg (1990)'e göre aile yaşam döngüsü (family life cycle); aileyi zaman süreci içinde bir sistem olarak gösteren ve bir ailenin yaşamında önemli olan aşama ya da olaylar dizisidir. Bir başka tanıma göre aile yaşam döngüsü, aile kurulduktan sonra üyelerinin tamamını kaybedinceye kadar geçen zaman içinde, çeşitli gelişimsel dönemleri yaşamasına denir (Turan 1999). Döngü aile yaşamında farklı nesilleri birleştiren ve sonsuz bir şekilde dönen tekerliği ifade etmektedir. Aile yaşam döngüsünün özelliklerini büyük oranda o ailenin içinde yaşadığı kültürel özellikler betimler (Yalın 1998). Nock (1973) ise aile yaşam döngüsünü; aile yapısında ve örgütünde meydana gelen değişiklikler olarak tanımlanmaktadır. Buna göre aileler, birbirini takip eden aşamaları izleyen bir süreç yaşarlar.

Aile yaşam döngüsü kavramı; çeşitli araştırmacılar tarafından 1930'lardan bu yana aile gelişimini incelemeye yarayacak bir çerçevenin belirlenmesi ve bütün ailelerin geçirdiği ve birbirinden ayırt edilebilen aşamaları tanımlamada bir araç olarak kullanıla gelmiştir (Duvall 1972).

Araştırmacılar, aile yaşam döngüsü ile ilgili yaptıkları çalışmalarda çeşitli sınıflandırma modelleri geliştirmişlerdir. Bu modellerde aile yaşam döngüsü, çeşitli otoritelerce farklı biçimlerde sınıflandırılmakla birlikte, aile yapısında meydana gelen değişimler, evlilik süresi, çocuk sayısı, ailelerin işlev ve statüleri gibi değişiklikler esas alınarak çekirdek aileler, başlangıç, genişleyen ve daralan aileler olmak üzere üç ana dönem çerçevesinde incelenmektedir. Bu üç ana dönem de çocukların yaşı ve öğrenim durumları dikkate alınarak çeşitli alt dönemlere ayrılmaktadır (Güven 1991).

Aile yaşam döngüsünün ilk versiyonu Duvall tarafından geliştirilmiştir. Aile yaşam döngüsünün dört evresinden söz edilebilir Evli çiftler, küçük çocuklu aileler, ergenlik döneminde çocuğu olan aileler ve yetişkin çocuğu olan aileler şeklinde. Aile yaşam döngüsü evlilik ile başlamakta, eşlerin ölümüyle de sona ermektedir.

Günümüzdeki anlamında ilke ve kuralları tanımlanmış "evlilik" temeline dayalı aile kavramının M.Ö 2000 yıllarda Mısır'da başladığı tahmin edilmektedir (Özgüven 2001). Her aile kadın ve erkeğin evlenmesi ile kurulur. İlk çocuğun doğması ile karı-kocanın rollerine anne-baba rolü eklenir; aile yeni bir döngüye geçer ve ailenin yaşam tarzı değişmeye başlar (Duvall 1972). Çocuğun doğması ile aile genişlemeye başlar. Aile içinde ilişkiler ve aile işlevleri çocuklar büyüdükçe değişikliğe uğramaktadır. Çocuk sayının artmasıyla genişleyen aileler, çocukların genç yetişkinler olarak bağımsız yaşamak ve evlenmek amacıyla evden ayrılmaları ile küçülür. Son çocuğun evden ayrıl-

ması ile "boş yuva dönemi" olarak adlandırılan yeni bir dönem başlar Emeklilik de ailede yaşanan bir başka dönemin başlangıcını ifade etmektedir (Nock 1979).

Aile yaşam döngüsü ile bir ailenin gelişiminde ortaya çıkan değişimler, her bir döngüde ortaya çıkan görevler ve dolayısıyla da olası kriz yaşamları bilinebilir. Böylelikle aileye yönelik çalışmalarda ailenin gelişim görevleri değerlendirilirken bu bilgilerden yararlanma söz konusudur. Ailenin işlevlerinde ortaya çıkan sağlıksız durumu iyileştirmeye, aileyi güçlendirmeye yönelik çalışmalar planlanabilir.

Bir ailenin geçireceği yaşam döngüleri ve döngülerde eşlerin ve ailenin yaşadığı çeşitli durumlar, olası sorunlar şunlardır:

I.DÖNGÜ: ÇOCUKSUZ -YENİ EVLİ ÇİFTLER

İlk döngü evlenme ile başlamakta ve ilk çocuğun doğumu ile sona ermektedir. Evliliğin ilk yıllarında eşlerin birbirlerine ve evlilik yaşantısının getirdiği diğer rollere (genişleyen aile ile ebeveynlerin eşlere yükledikleri roller, iş ve arkadaş çevresinin yüklediği roller gibi) uyumun söz konusu olduğu bir dönemdir. Eşler bu dönemde birbirlerinin fikirlerini öğrenmekte ve birbirlerine alışmaya çalışmaktadır (Çamur Duyan 2000).

Evlilik eskiden yetişkin dünyasına geçişin önemli bir işareti olarak kabul edilmekteydi. Çünkü evlilik ebeveynliğe geçişin bir sembolüydü. Evliliğin yarattığı statü değişimi ailenin bir sonraki aşamaya geçişine kadar kabul edilmeyebilir (Carter ve McGoldrick 1999).

Hill (1964) ilk döngüde evlilik uyumu ile ilgili yaşanabilecek sorunları şu şekilde ele almaktadır:

1. Eşlerin evliliğe güç, sosyo-ekonomik statü ve kariyer açısından önemli değer farklılıklarıyla başlamış olması.
2. Eşlerden birinin işsiz olması veya mesleki becerilerden yoksun olması, parasal açıdan bir eşin diğer eşe bağımlı olması.
3. Erkeğin karısını işinden, arkadaşlarından, ailesinden izole etmeye çalışması, mali açıdan kontrol etmesi veya fiziksel açıdan sindirmeye çalışması.
4. Eşlerin tanıştıktan veya evlendikten çok kısa bir süre sonra önemli bir kayıp yaşamaması.
5. Eşlerden birinin evlenme nedeninin bir an önce kendi ailesinden uzaklaşma isteğinin olması.
6. Eşlerin aile geçmişlerinde din, eğitim, sosyal sınıf, etnik grup, eşlerin yaşları vb. açısından önemli farklılıkların olması.
7. Eşlerin kardeş sayıları ve ilişki ağının yapısı.
8. Eşlerin ikamet yerlerinin ailelere uzak veya yakın olması.
9. Eşlerin kendi ebeveynlerine parasal, fiziksel veya duygusal yönlerden bağımlı olması.
10. Eşlerin erken (20 yaşından önce) veya geç (35 yaşından sonra) yaşlarda evlenmesi.
11. Eşlerin tanıştıktan sonra altı aydan daha kısa veya üç yıldan daha fazla bir süre içinde evlenmesi.
12. Arkadaşlar ve aile olmaksızın bir evlilik töreninin (düğün/nikah) gerçekleşmesi.

13. Kadının evliliğin ilk yılında veya evlilikten önce hamile kalması.

14. Eşlerin ebeveyn veya kardeşleri arasındaki ilişkinin zayıf olması.

15. Eşlerin çocukluk veya ergenlik dönemini mutsuz olarak geçirmiş olması.

16. Eşlerin kendi ebeveynlerinin evlilik ilişkilerinin sağlam olmaması, çatışmalı bir ailede büyümesi.

Yukarıda belirtilen sorunlar evliliğin ilk yıllarında yaşandığı zaman eşler açısından çeşitli olumsuzluklara yol açabilir. Çünkü Duvall (1972)'in da belirttiği gibi evliliğin gelişme sürecinde çiftin bulunduğu ilk düzey, bir ilişkiyi oluşturma düzeyidir. Bu düzey zamanla evliliğin başlarında, balayı bitiminde, beklenmedik zorluklar, güçlüklerle karşı karşıya kaldıklarında değişebilir. Evliliğin ilk yıllarında eşler yıllar geçtikçe gelişecek olan ilişkilerinin temelini kurarlar ve birlikte seçim yapma, para kazanma, gelecek için plan yapma, karar verme gibi konularda birbirlerine alışmaya ve uyum göstermeye çalışırlar. Bu döngü yaşanan sorunlara, karşılıklı tatmin edici çözümler bulma, karar verme alışkanlığı, güç yapısı, rollerin belirlenmesi ve iletişim kurma yolları gibi olayları içerdiği için zor ve önemli bir dönemdir.

Bu aşamada çiftler güçlü bir başlangıç ve karşılıklı anlaşma, birbirini empati ile dinleme yolu ile evlilik yaşamına başlarsa diğer döngülere daha rahat geçirebilirler. Bu dönemin ilerleyen yıllarında eşler ana-baba olmaya hazırlık dönemi yaşamaktadır. Başarılı ana-baba olmanın ilk temel koşulu, dengeli ilişkiler kurabilen birer eş olmaktır. Bu dönemde kadın ve erkeğin, karı-koca olarak

rollerinin ve beklentilerinin neler olduğunu anlayıp, benimsemeleri gerekir. Kadın ve erkeğin hayatında çok önemli kabul edilen olaylardan birisi evlilik ise, en az onun kadar önemli olan diğer bir olay da çocuk sahibi olmaktır (Çamur Duyan 2000)

II. DÖNGÜ: KÜÇÜK YAŞTA ÇOCUĞU OLAN ÇİFTLER

Aile yaşam döngüsünün II. aşaması olan bu döngü, esasında aile için bir kaç döngüyü kapsayabilir. Ebeveyn olmak (ilk çocuğun doğumu), çocuğun okul öncesi dönemde olması (0-6 yaş) ve okul döneminin başlaması, ikinci bir çocuğun aile yaşamına girmesi gibi ailenin birkaç döngüyü bir arada yaşaması mümkündür.

Ebeveyn olmak, yaşamın en belirgin aşamalarından biridir. Çocuk doğduktan sonra yaşam asla eskisi gibi olamamaktadır. İlk çocuğun doğması ile karı-kocanın ana-baba rollerini üstlenmesi süreci gelişir. Ailede rollerin yeniden belirlenmesi yolu ile ailenin yaşam tarzı değişebilir. İlk zamanlardaki değişiklikler, neredeyse ebeveynler için bir şok olabilmektedir. Uykunun bölünmesi, günlük planların ertelenmesi, bebeğin gelişimi ya da kişinin ana-baba olma ile ilgili kendi yeterliği konusundaki endişeler örnek olarak verilebilir. Meydana gelen bu ani değişiklikler, yeni ebeveynler ve ilişkileri üzerinde bir karışıklık yaratabilir. Annelik-babalık daha geniş anlamda ebeveynlik, statüde bir değişime neden olmaktadır. Bu nedenle eğitime devam etme ve/veya çalışma yaşamından dolayı eşler ebeveyn olmayı erteleyebilir. Bununla birlikte yaşanan duygular ve sosyal baskılar nedeniyle genç çiftlerin çocuk sahibi olup/olmayacakları

veya ne zaman çocuk sahibi olup/olmayacaklarına dair gerçekçi karar vermek çok zordur. Mutlu bir çocukluk yaşantısına veya iyi bir ebeveyne sahip olan kişiler bu deneyimi kendi çocukları ile yeniden yaşamak isterler. Ancak, bunun tersi de mümkündür. Kadınlar, toplumsal kültürün "Çocuksuz bir kadın gerçek bir kadın değildir." görüşünden kolaylıkla kurtulamazlar. Her iki cins için de ebeveynlik, yetişkinliğe kabul edilmek için, son bir bilet olarak görülmektedir (Carter ve McGoldrick 1989).

Bu aşamada ebeveynlerin yaşadıkları sorunları dört başlık altında toplanabilir (Çamur Duyan 2000):

1. Ebeveynlerin çalışma hayatı ve aile yaşamı arasında bir ikilemin,
2. Ebeveynlerin güç yapısında denge-sizliklerin,
3. Ebeveyn rollerinin paylaşımı ile ilgili sorunların,
4. Çocuk bakımı ve disiplini ile ilgili sorunların yaşanması.

Yukarıda belirtilen sorunlar eşlerin ebeveynliğe ne kadar hazır oldukları, bu rolü nasıl yerine getirecekleri, kendi aralarında bu rolü nasıl ve ne şekilde paylaşacakları, çocuğun bakımıyla ilgili yeteri kadar bilgiye sahip olup/olmadıkları ile yakından ilgilidir. Görüldüğü gibi eş olmaya hazır olmak gibi ebeveyn olmaya da bireylerin hazırlanması önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

III. DÖNGÜ: ERGENLİK ÇAĞINDA ÇOCUĞU OLAN ÇİFTLER

Bu döngüde aile genellikle büyüklük sınırlarına ulaşmıştır ve üyeler aynı evde yaşamaktadır. Bu döngünün

temel konuları; çocuklar için okul, meslek seçimi üzerinde yoğunlaşmakta; çocuklarda cinsellik, bağımsız olma duygusu ve hareketlilik gitgide artmakta; ebeveynlerin çocuklarına yönelik sigara, alkol, uyuşturucu kullanma kaygıları ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar ailede şiddetli sorunların yaşanmasına neden olabilir. Ailede ebeveynler ve çocuk arasında çatışmalar yaşanır. Ayrıca aile içinde kuşak çatışması da yaşanabilir. Ailede yaşanan kuşak çatışması toplumdaki kuşak çatışmasından daha küçük çaplıdır, çünkü aile içindeki kuşaklar birbirlerine daha fazla benzemektedir. Aile içinde yaşanan kuşak farklılığı, ailenin toplumsallaşma ve kültürel aktarım konularındaki güçlüklerini yansıtmaktadır. Gençler kuşaklar arasında algıladıkları farklılıkları abartırken, çoğu zaman anababalar özellikle büyük ebeveynler, aynı farklılıkları küçümsemek eğiliminde olmaktadır (Çamur Duyan 2000).

Sosyo-ekonomik nedenlerden dolayı ebeveynler, çalışma yaşamına daha yoğun bir biçimde katılmaktadır. Bu nedenle çocuklarıyla daha az zaman geçirebilirler. Kadınlar çocuk/ların bakım sorunundan dolayı eğer iş yaşamından uzaklaşmışsa, iş yaşamına geri dönebilir. Geniş aile (büyük ebeveynler ve yakın akrabalar) ile ilişkilerde azalmalar söz konusu olabilir. Ergenler de duygusal destek için kendi arkadaşlarına yönelmektedir. Böylece ailenin üyelerine duygusal destek sağlama işlevinde tehditler oluşmaya başlar (Carter ve McGoldrick 1989).

Ebeveynler, evlilik yaşamları ve meslekleri ile ilgili yeni değerlendirmeler yapmaya başlar. Özellikle bir-

den fazla çocuğu olan ebeveynler, ailenin ekonomik durumundan dolayı, çocuk bakımı ve evin ihtiyaçlarını karşılamak için daha çok çalışmak zorunda kalabilir (Blacker 1999).

Bu dönemde aynı zamanda büyük ebeveynler emekli olabilir, taşınabilir, hastalanabilir veya ölebilir. Ebeveynler kendi ebeveynlerin bakımı için sorumluluk alabilirler. Yaşanan stresli olaylar, ilişkilerin yeniden düzenlenmesine ve gözden geçirilmesine neden olur. Böyle durumlarda eşlerin birbirine ayırdığı zaman az olabilir ve zaman zaman eşler arasında da çatışmalar yaşanabilir. Aile üyelerinin birbirlerini desteklemesi, toplumdaki izole edilmesi, geniş ailenin ve toplumun desteğinin olmaması durumunda, aile güçlü olmalıdır ve sınırlarını esnekletmelidir. Aksi takdirde aile yaşamı bir bütün halinde tehdit altında olur; eşler ve üyeler arasında birlik sağlanamaz. Ebeveynler kendi arasında, ergen ve genç çocukları için oluşturdukları kurallar konusunda anlaşmalıdır. Ergen ve gençlerin ailenin karar verme sürecine katılımı teşvik edilmeli, gerçek kontrol ebeveynlerde olmalı ve neyin uygun olduğuna dair kararı ebeveynler vermelidir. Ebeveynler aile ile ilgili konularda kontrolü elinde tutmalı ve ergenlerin bağımsız, sosyal açıdan sorumlu ve güvenli olduğunu kabul etmelidir (Henry ve Peterson 1995).

IV.DÖNGÜ: YETİŞKİN ÇAĞDA ÇOCUĞU OLAN ÇİFLER

Bu döngü aileler için orta yaşam döngüsü olarak da adlandırılabilir. Ailenin orta yaşam döngüsü, eşlerin de orta yaşamına denk gelmektedir. Fakat, bu döngü, orta yaşam terimiyle örtüşmesine rağmen benzer an-

lamı taşımamaktadır. Orta yaşam döngüsü, orta yaşlarda tamamlanması gereken birçok yaşam döngüsü görevlerinden sadece birisidir. Ebeveynler için, özellikle anneler için, ilgisini, enerjisini ve zamanını o zamana kadar ailesi üzerinde odaklaştırmışsa sıkıntılı ve zor bir dönem olabilir. Çocukların evden, iş veya okul yaşamı için ayrılması, anneler için önemli bir rol değişimini gerekli kılar. Üstelik bu durum çoğunlukla annenin menopoz döneminin sıkıntılarına rastlar. Bu biyolojik değişim "boş yuva" olgusuyla birleşince kadınlar için zorlu bir dönemin başlangıcı olabilir (Blacker 1999).

Ailenin belirli sorumluklarının başında, çocuklarının iş sahibi olmalarına yardımcı olması, iş ve meslek yaşamındaki sorunlarının çözümüne katkıda bulunması, evlenip bir yuva kurmalarını sağlamak gelmektedir.

Evden yavaş yavaş ayrılmayı planlayan çocuklar ile boş yuva, orta yaşam krizleri gibi durumlar aile yaşamını büyük ölçüde yansıtmaktadır. Bunun yanı sıra orta döngüde, anlamlı bir yaşamın sonu, bireylerin kendi yaşamlarını sorgulaması, yaşamla ilgili çeşitli gerilemelerin olduğu, depresyon ve ölüm döneminin belirginleşmesi de meydana gelmektedir (Shapiro 1996).

Eşlerin boş zamanları daha çoktur, daha çok zaman ve enerji gerektiren etkinliklerle uğraşabilirler. Bu döngüde karı-kocalar daha sakin bir yaşamı ve dinlenmeyi tercih etmektedir. Evlilik yaşamında bu döngü evlilik doyumunun en düşük olduğu aşama olarak da belirtilmektedir. Çocukların evden uzaklaşma çabası ve hareketliliği içinde olması ve eşlerin çocuk

bakımıyla ilgili görevlerinin tamamlanması artık kendi yaşamlarını, yaşamın anlamını düşünmelerine neden olur. Bu dönemde eşler kendi iç dünyalarına dönmekte ve tüm yaşamlarını, yaşama ilişkin amaçlarını gözden geçirmektedir.

Ailenin rollerinde önemli değişikliklerin ve düzenlemelerin meydana geldiği bu yaşam döngüsünde görevlerden bazıları; yeniden çift/eş olma ilişkisini geliştirme, yetişkin çocuklarla "yetişkin ilişkisi" kurma, evlilik ve doğum yoluyla yeni aile üyelerine sahip olmaya hazırlık yapma, büyük ebeveynler için bakım sağlama veya büyük ebeveynlerin ölümü ile baş etme.

V. DÖNGÜ: İLERİ DÖNEMDEKİ AİLELER

Son çocuğun aileden ayrılmasıyla oluşan dönemdir. Bu dönemde eşler artık bireysel yaşam döngülerinde yaşlılık dönemine de girmişlerdir.

Çocuklar evden ayrıldıkça evde yaşanan stres azalır. Eşler artık çocukları üzerinde odaklaşmazlar, evliliklerini daha fazla düşünürler ve enerjilerini bu doğrultuda harcarlar. Zamanın geçtiğini fark ederler ve eşler ilişkilerinden daha çok şey beklerler. Kadının ev dışına odaklaşması evlilik üzerindeki baskıların bir kısmını ortadan kaldırır. Bu da çocuklar evden ayrıldıktan sonra önemli bir mutluluk kaynağıdır. Ayrıca ileri yaştaki eşler, yıllardır birlikte ve stresli çocuk büyütme yıllarında ilişki becerileri geliştirmişlerdir. İleri yaş döneminde evliliğin doğası da; yani ilişkiler, arkadaşlık, ortaklık, eşitlik, tolerans ve ilgilerin paylaşılması gibi değişiklikler gerçekleşir (Dowling 1996). Kadınlar çocuklarının evden ayrılmasına er-

keklere göre daha kolay uyum sağlamakta, bu durumu daha kolay kabullenmektedir ve bununla daha kolay baş edebilmektedirler (Berquist ve diğ.1993).

Bu dönemde çocukların evlenmesi ve torunlar nedeniyle ailenin yeniden genişlemesi söz konusudur. Eşler yetişkin çocuklar, onların eşleri ve torunlarıyla yeniden bir ilişki tanınlar. Aynı zamanda eşler çeşitli sorunlarla da karşılaşmaktadır. Bu dönemin kendine özgü bir yanı da eşlerin özellikle toplumsal rollerinde meydana gelen değişimdir. Çalışma yaşamı içinde olan karı ve/veya koca emekli olmaya başlar. Emeklilik ve ortaya çıkan boş zamanın değerlendirilmesi bu dönemin en önemli sorunlarıdır. Emeklilik ile meydana gelen gelirden azalma yaşam düzeyinde de düşüşe neden olmaktadır. En önemlisi yaşanan fizyoloji ile sağlık sorunları da bütün bu sorunlara eklenmektedir. Emeklilik; her şeyden önce yaşamda bir geçiş noktasını gösteren olaydır. Emeklilik olayının ardından birey, kendine özgü rolleri, beklentileri ve sorumlulukları olan yeni bir toplumsal konumdadır. Emekliliğin getirdiği yeni statüye hazırlanmak ve bu statünün getirdiği yeniden toplumsallaşmayı sağlamak eşlerin görevlerindedir. Bu dönemde yaşanan bazı değişiklikler (emeklilik, çeşitli hastalıkların ortaya çıkması, çocukların evden uzaklaşması vb.) travmatik hale gelebilir (Çamur Duyan 2000).

Aile yaşam döngüsünün son döneminde çiftler, tıpkı evliliğe ilk adım attıkları ilk yıllara yani "iki kişi olma" ya geri dönerler. Evlilik yaşamı içinde hem kadının hem de erkeğin özellikle rol ve işlevlerine ilişkin kimi değişiklikler meydana gelmiştir. U-

zun bir dönem çocukları ile birlikte yaşayan, onların gelişimsel ihtiyaçlarına göre ailede yeni düzenlemeler yapan, iş yaşamı ve geniş bir sosyal yaşantı içinde olan eşler bu dönemde aile içinde üst üste gelen değişimler yaşar. Önemli olan nokta; eşlerin, ailenin ve de bir anlamda yaşamın son dönemine girmesi ile meydana gelen değişiklikler ve sorunlar ile baş edebilecek güce ve hazırlığa sahip olması ve ailelerin bu dönemde desteklenmesidir.

SONUÇ

Sosyal hizmet mesleğinin aileye yönelik görev ve müdahaleleri "aile sosyal hizmeti" adı altında ifade edilmektedir. Bulut (1993:21)'a göre aile sosyal hizmeti, bir bütün olarak ailenin ve birey olarak aile üyelerinin ailevi ilişkileri, sosyal uyumları ve her türlü işlevlerinin yerine getirilmesi ile ilgili sorunlarının çözümüne yardım etmek, aile hayatını geliştirmek ve güçlendirmek ve böylece ailenin refah, mutluluk ve bütünlüğünü sağlamak amacıyla bilinçli ve sistemli bir biçimde yapılan müdahale ve uygulamaları kapsayan mesleki bir faaliyet türüdür. Aile sosyal hizmetinin başlıca amacı; uyumlu aile ilişkilerine katkıda bulunmak, aileyi bir arada tutan bağları kuvvetlendirmek ve aile üyelerinin kişiliklerinin sağlıklı biçimde gelişmesine ve toplumsal yaşama uyumlarına yardım etmektir.

Aile hizmet kurumları, aile yaşamının güçlenmesine, korunmasına, aile sorunlarının önlenmesi ve çözümüne, aile üyelerinin aile birliği içinde sağlıklı gelişme ve doyurucu yaşam sürmelerine yardımcı olan kuruluşlardır.

Aile sosyal hizmetin odağında yer alan bir sosyal kurum olarak önemli bir işleve sahiptir. Buradan hareketle ailenin toplumda sağlıklı ve güçlü olması, aile işlevlerinin olumlu yönde gelişmesi ve işlemesi ve ailenin sağlıklı yönde gelişiminin sağlanabilmesi için aile hizmet kurumlarında çeşitli faaliyetler planlanabilir. Aile değerlendirmesi, sosyal hizmet müdahalesi için önemli bir ter tutmaktadır. Ailenin psiko-sosyal, ekonomik, gelişimsel ve kültürel açılarından değerlendirmesinin yapılması gerekir. Bu nedenle ailenin gelişimsel açıdan değerlendirmesi için yaşam döngüsü evrelerini aile çalışan profesyonellerin bilmesi ve kullanması yararlı olacaktır. Aile yaşam döngüsünde çeşitli yaşam olayları gelişmektedir. Bu yaşam olaylarının içeriği hem mutlu olmaya hem de mutsuz olmaya yöneliktir. Aile yaşam döngüsü aynı zamanda bireyin yaşam döngüsü ile birlikte gelişen bir ailesel süreçtir. Bu sürecin aile çalışmalarında, aileye yönelik uygulanacak tedavi planlarında bilinmesi ve dikkate alınması çalışmanın amaca ulaşmasında önemli bir paya sahiptir. Toplumda ailenin güçlü olması dolayısıyla bireylerin de güçlü olması anlamına gelmektedir. Aile yaşam döngüsünün aşamaları ile ailenin kriz durumları, eş ilişkisi, ebeveyn- çocuk ilişkisi, büyük ebeveynlerle geliştirilen ilişkiler, ailenin farklı döngülerdeki ihtiyaç ve sorunlarına dikkat çekilmektedir.

KAYNAKÇA

- Becvar, J.R. ve S.D. Becvar. (1982) *Systems Theory and Family Therapy*. University Press of America.
- Berquist, W. ve Diğerleri. (1993) *In Our Fifties: Voices of Men And Women Reinventing Their Lives*. San Francisco: Jossey Bass.

Blacker, L. (1999) "The Launching Phase of the Life Cycle". B. Carter & M. McGoldrick (Ed.), *The Expanded Family Life Cycle. Individual, Family and Social Perspectives*. Third Edition.

Carter, B. ve M. McGoldrick. (1989) *The Changing Family Life Cycle: A Framework for Family Therapy*. Printed in The United States of America, Second Edition.

Carter, B. ve M. McGoldrick (1999) *The Expanded Family Life Cycle: Individual, Family and Social Perspectives*. Printed in The United States of America, Third Edition. Allyn and Bacon.

Çamur-Duyan, G. (2000) *Aile İşlevleri ile Ailenin Sosyal, Demografik ve Ekonomik Nitelikleri ve Yaşam Döngüsü Arasındaki İlişkiler*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Dowling, C. (1996) *Red Hot Mamas: Coming Into Our Own At Fifty*. New York: Bantam Books.

Duvall, E.M. (1972) *Family Development*. New York: J.B. Lippincott Company.

Goldenberg, I. ve H. Goldenberg. (1990) *Family Therapy: An Overview*. California: Third Edition.

Güven, S. (1991) *Aile Yaşam Dönemlerinin ve Özelliklerinin Ev İdaresi İlkeleri Yönünden İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Henry S., Peterson G.W. (1995) "Adolescent Social Competence, Parental Qualities and Parental Satisfaction". *American Journal of Orthopsychiatry*. 65 (2): 249-262.

Hill R. (1964) *Methodological Issues in Family Development Research. Family Process*. Printed in The United States of America.

Nock C. S. (1979) "The Family Life Cycle: Empirical or Conceptual Tool"? *Journal of Marriage and the Family*, (Feb).8-9:9-27.

Nye F. (1973) *The Family Its Structure and Interaction*. The Macmillan Company. New York.

Shapiro P.G. (1996) *My Turn: Women's Search For Self After Children Leave*. Princeton, NJ: Peterson's.

Turan, N. (1999) *Sosyal Kişisel Çalışma: Bi-rey ve Aile İçin Sosyal Hizmet*. V. Duyan (Ed.) Ankara: Aydınlar Matbaası İkinci Baskı.

Özgüven, İ. (2001) *Ailede İletişim ve Yaşam*. PDREM Yayınları. Ankara.

Yalın, A. (1998) "Ailenin Yaşam Döngüsü" *Davranış Bilimlerine Giriş*. Edt. Y. Doğan. A.Ü. Tıp Fak. ANTIP A.Ş. Yayınları. 163-167.